

Ingen vandt Muhammed-sagen

En kommentar til rigsadvokatens afgørelse om ikke at rejse tiltale mod Jyllands-Posten for at have bragt en artikel med 12 tegninger af muslimernes profet Muhammed

Af Erling Tiedemann

Onsdag, den 15. marts 2006 offentliggjordes rigsadvokat Henning Fodes afgørelse i Muhammed-sagen, karikaturesagen, Flemming Rose-sagen – eller hvordan man nu vil betegne den sag, som startede, da Jyllands-Posten den 30. september sidste år offentliggjorde 12 tegninger af Muhammed, ledsaget af en artikel, i hvilken avisens kulturredaktør redegjorde for hensigten med offentliggørelsen.

Heri hed det blandt andet, at "det moderne, sekulære samfund afvises af nogle muslimer. De gør krav på en særstilling, når de insisterer på særlig hensyntagen til egne religiøse følelser. Det er uforeneligt med et verdsligt demokrati og ytringsfrihed, hvor man må være rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse."

Rigsadvokaten har behandlet sagen som følge af klager over den afgørelse, som statsadvokaten i Viborg havde truffet om at indstille efterforskningen i sagen. Statsadvokaten havde begrundet sin stillingtagen med retsplejeloven § 749, stk. 2, der omhandler den situation, hvor der ikke grundlag for at fortsætte en påbegyndt efterforskning, og hvor denne derfor kan indstilles.

Rigsadvokaten har minutiøst gennemgået tegningerne, én for én, og har dermed gjort, hvad mange har undladt i medierne og i den offentlige debat, nemlig at skelne mellem dem. Selv uden et meget nærmere eftersyn er det jo nemlig muligt at konkludere, at tegningerne er meget forskellige i henseende til eventuelt at rumme hån, spot og latterliggørelse og dét i så en grov form, at der vil være tale om en overtrædelse af straffeloven.

Rigsadvokatens redegørelse er på 10 maskinskrevne sider,¹ hvortil kommer et bilag 1 på 36 sider, der indeholder en gennemgang af relevante retsregler og deres forhistorie,² og et bilag 2 på fem sider med titlen "Islam og profeten Muhammed".³

Som det var at vente, når man ser på, hvordan tidligere sager er blevet behandlet af anklagemyndighed eller domstole, når rigsadvokaten frem til, at der ikke er grundlag for at rejse tiltale mod avisen.

¹ **Klik her** for at se rigsadvokatens afgørelse. Red.

² **Klik her** for at læse bilag 1 til rigsadvokatens redegørelse. Red.

³ **Klik her** for at læse bilag 2 til rigsadvokatens redegørelse. Red.

"Hvad sagde jeg?" vil de fleste retskyndige, der på forhånd havde udtalt sig, med rette kunne sige, og mange, der har deltaget i debatten, kan forudses at ville fastslå, at de også havde ret: Ytringsfriheden er ukrænkelig; den kan ikke gradbøjes; det var altså korrekt, når Flemming Rose hævdede, at i et verdsligt samfund må også troende mennesker være rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse.

Men skulle nogen hævde det sidste, så har de næppe læst rigsadvokatens afgørelse, som rummer en afsluttende bemærkning af betydelig interesse:

Selv om der således ikke er grundlag for at rejse tiltale i sagen, bemærkes dog, at begge de nævnte bestemmelser i straffeloven – og også andre straffebestemmelser, f.eks. om ærekrænkelser – indeholder en begrænsning i ytringsfriheden. Bestemmelsen i straffelovens § 140 omfatter religiøse følelser, der beskyttes mod spot og forhånelser, og straffelovens § 266 b omfatter grupper af personer, der beskyttes mod hån og nedværdigelse bl.a. på grund af deres tro. I det omfang, offentligt fremsatte tilkendegivelser er omfattet af disse bestemmelser, er der derfor ikke en fri og ubegrænset adgang til at ytre sig om religiøse emner. *Det er således ikke en rigtig gengivelse af gældende ret, når det i artiklen i Jyllands-Posten anføres, at det er uforeneligt med ytringsfriheden at gøre krav på hensyntagen til religiøse følelser, og at man må være rede til at finde sig i "hån, spot og latterliggørelse".*⁴

De muslimske enkeltpersoner og organisationer, som havde indbragt statsadvokatens afgørelse for rigsadvokaten, har altså for så vidt tabt deres sag. Men har Jyllands-Posten dermed vundet sin?

At svare ja til det sidste, ville forudsætte, at man ser væk fra rigsadvokatens afsluttende bemærkning, thi hvad var Jyllands-Postens sag? Var den helt konkret og isoleret at få fastslået, at ingen af lige præcis disse 12 tegninger overtrådte straffeloven? Eller var avisens sag mere generelt at fastslå, at retstilstanden i det danske demokratiske samfund er den, at det er uforeneligt med ytringsfriheden at gøre krav på hensyntagen til religiøse følelser, og at man derfor må være rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse?

Det sidste var Jyllands-Postens sag – og den har avisen tabt. Det er ikke gældende ret i Danmark, skriver rigsadvokaten, at der er en fri og ubegrænset adgang til at ytre sig om religiøse emner.

De muslimske organisationer har tabt deres sag. Jyllands-Posten har tabt sin. Der kan naturligvis altid komme noget godt ud noget skidt, især hvis man anstrenger sig for det – men i skrivende stund er det vanskeligt at få øje på nogen, der har vundet – overhovedet.

Nu kan man indvende, at "vundet" er et udtryk, der bruges om udfaldet af en sag ved domstolene, og at der her ikke er tale om en dom, men alene om en administrativ afgørelse. At rigsadvokaten – med rette i øvrigt – nyder en udstrakt selvstændighed i forhold til regeringen, ophæver ikke bestemmelsen i retsplejelovens § 98, hvorefter justitsministeren er de offentlige anklagere overordnet og fører tilsyn med disse, ligesom justitsministeren kan fastsætte bestemmelser om de offentlige anklageres udførelse af deres opgaver og give de offentlige anklagere pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, herunder om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning.

Om der i en konkret sag skal rejses tiltale eller ej, er således i den allersidste ende en politisk beslutning, og dette dementeres heller ikke af, at en justitsminister kun i særdeles sjældne tilfælde kan forventes at ville give rigsadvokaten ordre til at indbringe en sag for domstolene.

Imidlertid opstår der let en ubehagelig følelse ved konstateringen af, at statsminister Anders Fogh Rasmussen gentagne gange har understreget, at det i Danmark er domstolene og ikke regeringen, som pådømmer eventuelle overtrædelser af ytringsfrihedens grænser. Hvis en sådan pådømmelse skal finde sted ved domstolene, forudsætter det, at der rejses tiltale, og hertil er kun anklagemyn-

⁴ Kursiveringen er indsat her. Red.

digheden bemyndiget. Det kommer derved let til at fremstå sådan, at statsministeren har henvist til domstolene, men at rigsadvokaten som justitsministerens embedsmand – med sin ministers indforståelse – har forhindret sagen i at komme til pådømmelse ved at undlade at rejse tiltale.

Jeg ser det ikke i den forbindelse som min opgave at pege fingre af hverken stats- eller justitsministeren, da det er åbenbart, at den udenrigspolitiske situation gør det til et valg mellem pest og koler, om der skal rejses tiltale eller ej. Men i den sidste ende er valget selvsagt regeringens og dermed dens ansvar.

Til gengæld er det svært ikke at være enig med juraprofessor Eva Schmidt i hendes beklagelse af, at vi ikke har fået sagen afgjort ved dom. Sagen er jo, at sigtet med blasfemiparagraffen i straffeloven ikke er at ville beskytte hverken Gud eller de troende mod krænkelser, men at ville undgå brud på samfundsfreden, af hvilken den religiøse fred er en side.⁵ Og at tegningerne i Jyllands-Posten har givet anledning til og/eller er brugt som tilskyndelse til brud på samfundsfreden, er jo svært at overse.

For mig at se indeholder sagens – foreløbige⁶ – udfald følgende to budskaber af speciel interesse for troende mennesker:

1. Religiøs tro er fortsat beskyttet mod grove krænkelser. Det er ikke korrekt, når Jyllands-Posten og andre har hævdet, at det efter dansk lovgivning er uforeneligt med ytringsfriheden at gøre krav på hensyntagen til religiøse følelser, og at man må være rede til at finde sig i hån, spot og latterliggørelse. Katolikker og andre kristne skal med god samvittighed vende sig mod krænkelser og påtale dem offentligt, således at den misforståelse ikke udbreder sig i befolkningen, at ytringsfrihed i denne sammenhæng betyder frit slag.

2. Selv om religiøs tro i en vis udstrækning er beskyttet mod krænkelser, så indebærer det ikke, at enhver krænkelse har en sådan grovhed og karakter i øvrigt, at den af justitsmyndighederne vil blive vurderet som en lovovertrædelse. Politianmeldelse bør derfor kun indgives, hvor det er overvejende sandsynligt, at anklagemyndigheden vil rejse tiltale. Politianmeldelse bør derimod ikke bruges som debatmiddel – også fordi noget sådant vil have den negative virkning, at efterforskningen i den ene sag efter den anden bliver indstillet, fordi politiet vurderer, at en tiltale ikke vil kunne føre til domfældelse. Noget sådant kan ende med at få den for anmelderen utilsigtede virkning, at respekten for straffelovens bestemmelser udvandes, og dette kan i den sidste ende føre til en ophævelse af disse bestemmelser – hvilket næppe var hensigten med en anmeldelse.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

⁵ Straffelovsbetænkningen af 1912, side 173, jf. rigsadvokatens redegørelse, bilag 1, side 4

⁶ Sagen vil af klagerne kunne indbringes for Den europæiske Menneskerettighedsdomstol, hvorom det i rigsadvokatens redegørelse hedder, at "da domstolens vurdering altid sker i relation til det konkrete indgreb, som staten har foretaget i ytringsfriheden, og i lyset af indholdet af ytringerne og den sammenhæng, i hvilken de er fremkommet, er det ikke muligt af Domstolens praksis at udlede en sikker retstilstand med hensyn til, hvorledes Domstolen vil vægte hensynet til ytringsfriheden i forhold til ytringer, der kan støde religiøse følelser". (s. 4)